

ВЕЛИКИЙ РОМАН

Рагії Рагутний

ТЕМНА СИНЯ ВОДА

Харків
«ФОЛІО»
2025

Розділ 1

ТРОХИ ПОГАНИХ НОВИН

Згодом я кілька разів намагався згадати — чи починався той день якось інакше? Чи були якісь ознаки, якісь прикмети, знамення, кінець кінцем? Головою розумів, що не було, що не повинно було їх статися, що навпаки — якщо вже вибрати день для такої події, то краще взяти непримітний. Буденний. Сірий.

Але серцем так і не зміг із цим примиритися.

Не міг, не міг, не міг такий день залишатись буденним.

Кожна людина — маленький Всесвіт. Знаю, ця фраза зуживана та набридла, можна навіть сказати — заяложена, аж блищить. Але це так.

А загибель Всесвіту — подія досить масштабна, погодьтесь.

Можна сказати інакше, з гумором. Дев'яносто дев'ять відсотків людей вважають людство сірою масою, а себе, хорошого — вельми оригінальним та самобутнім.

І це теж, мабуть, так.

Маю підозру, що купа людей з IQ трохи більшим за середньопролетарський при цьому розуміє, що вони — такі собі маленькі цвяшки або клітинки великого людства, й від раптової втрати одного цвяшка будівля не розвалиться, ба навіть підшва не відпаде.

Але кожен цвяшок має голівку, й у ній крутиться думка — «Я важливий! Я хороший! Я розумний! Без мене — ніяк!».

Буває, що ця думка обривається посередині слова. Зазвичай — несподівано, бо всі чомусь вважають себе безсмертними. Хто загине, я? Ні в якому разі. Вже хто-хто, а я точно проскочу — чи то поміж кулями, чи поміж законами, хворобами... та хоча б і машинами. Навіть у годину пік на шестирядці в районі виїзду з міста.

Й ті, хто їдуть поруч накритого тіла, байдуже думають — «от дурний! Чи незграбний. А я би проско...»

Трапляється, звісно, й таке, що кінець очікуваний. Скажімо, за рік. Або півроку. Або пару місяців. Ну, пару тижнів однозначно. Але ж не сьогодні...

Раніше траплялося, що попереджали про день, час та навіть хвилину, але зараз смертну кару вже скасовано.

Ні, той день аж ніяк не попереджав.

Почався він з лінивого сонечка у вікні. Перед цим кілька днів було хмарно й дощило, подекуди навіть гримало й миготіло блискавкою, тож сонечко було вельми доречне. Я дивився прогноз — наприкінці тижня планувалося до тридцяти; і знав, що вже за кілька днів я дивитимусь на сонечко не так радісно, й ховатимуся від спеки у тінь або в приміщення з кондиціонером; але поки що — поглядав на сонечко й посміхався.

Якась пташка розцвірінькалася надворі, а кішка Томка заходилася ганяти підлогою іграшкову мишку з калаталом всередині. На її думку, шоста ранку — найкращий час для такої забави, а поспати можна буде й пізніше. Треба було би тпруськнути на неї, або навіть пожбурити капцем, та це означало прокинутись остаточно, а цього не хотілося. Й очі розплющувати не хотілося теж. Хоча інколи робити це було б незле. Багато справ ішли б краще, якби ми вчасно очі розплющували.

Ще пару місяців тому кішка була кошеням, звалася Томом, і де були мої очі, коли я вибирав це боязке чорно-біле створіння з купи таких самих боязких волохаток? Якби побачив, що кішка — то, мабуть, не став би зв'язуватись. Полінувався би вовтузитися з наслідками. А тепер — що поробиш. Будемо наслідки роздавати. І вже, мабуть, скоро, бо одного потенційного зятя я вже кілька днів тому прогнав.

Він сіро-білий, нахабний, і мені не сподобався.

Ліньки було й каву варити, і я варварським чином залив порошок окропом із чайника — зійде й так. Намастив кавалок хліба, повагався, чи не кинути зверху ще й сиру шмат, але також полінувався.

Кинув погляд на полицку з книжками. Давненько я не відкривав паперових книжок. З екрану й зручніше, й сторінки легше гортаються... але час від часу проривається ностальгія. От і цього разу прорвалася, виявилась дужчою навіть на лінощі.

Трапилася якась фантастика з кінця дев'яностих... хороші були часи. На обкладинці гарна дівчина у комбінезоні пробувала налагодити контакти з мавпоподібним аборигеном. Контакти, ясна річ, торговельні, бо як навіть і кажуть, що чоловік хоч трохи кращий за мавпу — то вже непогано; та абориген був не кращий. Книжка була весела, з пригодами, й ще тоді я читав її кілька разів — так, що дружина вже запам'ятала малюнок не лише на передньому боці обкладинки, а й на задньому.

— Це ти! — якось потицяла вона пальцем у мавпу, явно набиваючись, щоб я порівняв її з другим персонажем обкладинки. Замість відповіді я почав книжку перекидати.

— Ні-ні-ні!!! — запротестувала кохана словом і ділом, бо позаду було намальовано слоноподібне чудовисько. — Навіть не думай!!! То не я! То теж ти!

Оскільки читав я в ліжку, то й діло скоїлося не відходячи, так би мовити, від каси.

Давно це було, й багато чого змінилося з тих хороших часів. Передовсім — не стало кому тицяти пальцем у мавпу.

Я поставив книжку на місце. Подумав, що припадати їй пилом ще кілька років. Або не кілька. Але припадати.

Узяв мобілу — будильник якраз намірився теленькнути, але я зреагував швидше; відкрив на екранчику якусь книжку — хай йому чорт, тепер я не можу згадати, яку! — й, передчуваючи десять хвилин маленького кайфу поглинання одночасно духовної та тілесної поживи, приготувався...

Дззззззинь!

Цього разу я схибив. І будильник, і дзвінок спершу з'являються на екранчику, а вже потім оголошують про свою появу дзвінком. Будильника я спіймав, а дзвінок прогавив.

Номер був не знайомий. Не знаю, у кого як, але в мене таке нечасто трапляється. Коло більш-менш постійних контактів визначено, а з незнайомцями зручніше спілкуватись емейлом.

Але причин відкидати незнайомців нема.

Давно вже нема.

— Ну, алло! — не дуже задоволено сказав я мобілі.

— Смачного вам! — засміялися в слухавці. — Пане Юрію, а чи не могли б ми зустрітись сьогодні годині о десятій... скажімо, у скверіку біля Золотих Воріт?

Голос був чоловічий. Звичайний. Не дуже низький і не високий. Такий не викликає ані інстинктивної відрази, ні приязні. Нейтральний голос, і фраза нейтральна... хоча спершу, мабуть, варто було би відрекомендуватись.

— Мене звати Ігор, і я хотів би запропонувати вам невеличку роботу. За гроші.

Думки, зараза, читає...

— Ну, якщо за гроші...

За гроші мені можна запропонувати й велику роботу. Візьмусь я, зрозуміло, ніяк не за всяку, але запропонувати можна.

— У будь-якому випадку з мене кава, — додала слухавка.

Але я б, мабуть, і так погодився.

А хто б не погодився? Хіба, може, якась пещена Галя, яка здуру розмістила свій хатній телефон на сайті знайомств, а тепер не знає, що й робити, як відкараскатись.

Я таких дурниць не роблю. Я роблю інші.

До призначеної години я сам встиг і кави хильнути, і в інтернет зазирнути, і ще раз прикинути, що за роботу могли пропонувати таку, що обов'язково зустрітись тре'. Колись так намагалися впарити участь у мережєвих продажах (ну не падлюки, га? таке слово спаскудити!), але якщо кожного потенційного покупця кавою заманювати... ні. Це щось інше.

Скверик був напівпорожній, бо кияни чи то балувані, чи то за робочий тиждень втомлюються так, що на вихідні впадають у кому, хай навіть короткочасну. Майже порожній був скверик, тому не помітити Ігоря було досить важко. Він і не ховався; більш того — навіть ручкою помахав... нах-хаба.

Чому нахаба? Тому що мене впізнав. Чому мене впізнав? Бо, знавця, бачив, скоріш за все на фотокартці. Або навіть на відео, бо розпізнати морду з такої відстані навряд чи реально. А може, й вживу — і це означає, що слідкував.

Від таких думок мені перехотілося кави, але просто так взяти й піти теж розхотілося.

Колись, давно-давно, коли дерева були аж до неба, а сусідський песик-болонка сягав мені аж до стегон, казали мені бабуся, показуючи на самотній останній вареник у мисці: «Доїж! А то буде за тобою ганятися!». Того разу я був так вражений, що негайно доїв; але потім замислився, й через пару днів попросив бабусю наварити ще «валеників з силом». Бабуся й рада старатися, але серія експериментів, проведених із хованням останнього вареника в холодильник, шухляду, під ліжку та під собачу буди показав, що й бабуся можуть казати неправду. Хіба що один вареник — той самий, з-під собачої буди — все-таки зник й тим лишив мені певну надію. А раптом, все-таки, погнався за мною, та не здогнав? Я ж-бо он який прудконогий! Особливо з гори. Особливо коли прибрати шасі й котитися, як виходить, а не як ноги біжать.

Але виховний момент експерименту зберігся, й досі жоден вареник за мною не бігав. Хоч прибитий цвяшок, хоч проект міжнародної угоди — усе доробляв.

— Добридень, — посміхнувся Ігор. — Прошу до столика.

Я гадав, що він запитає, яку мені каву замовити, але він неуважно махнув рукою офіціантці: «Американо з вершками, будь ласка».

Американо з вершками мені подобався, а от те, що Ігор про це знає — скоріш навпаки.

— Слухаю вас, — натякнув я, не чекаючи на не таку вже й повільну офіціантку. — Бажано швидко, бо маю ще справи.

Справи й насправді були, і я вже прикидав, як звідси краще до Майдану пройти. Ага, он там, через перехрестя, понад Молодим театром...

Ігор зітхнув. Мабуть, він розраховував принаймні на «яка чудова погода сьогодні, чи не так?»

— Юрію, — впевнено почав він, навіть не перепитавши — чи справді це я, і це мені не сподобалося ще дужче. — Гляньте, будь ласка, на он те перехрестя.

Я глянув. Горіло зелене світло — для пішоходів. Немолода вже матуся неквапом сунула зеброю парний возик — мабуть, із близнятами. Нечисленні шанувальники ранкових прогулянок обходили його з великим запасом — чи то щоб не штовхнути, а чи щоб одягом не зачепитися. Порикували, зиркаючи фарами на червоне світло, кілька автомобілів у правій смузі, а ліва була на диво порожня...

Вже ні.

З могутнім басовим ревом (кажуть, такий дівчатам страшенно подобається) з боку Оперного вигулькнуло щось червоне-обтічне-низеньке-відкрите, бібікнуло й проскочило лівою смугою далі на Володимирську. Хтось матюкнувся вслід, а матуся не звернула уваги. Можливо, навіть і не помітила.

Буває таке.

— Юрію, — знову назвав мене на ім'я той Ігор. — Якби ми не зустрілися, ви рушили би на Майдан якраз через те перехрестя.

Що ж, слід віддати належне — мою увагу він таки привернув. Пояснень явищу було кілька. Найпростішим варіантом, гадаю, було взнати про мої справи, призначити зустріч так, щоб мінімізувати варіанти маршруту звідси — а так і є, Прорізною на Майдан найпростіше; домовитися з власником червоного кабриолетику... ризиковано, звісно, можна й справді зачепити когось, втім, швидкість не дуже висока, кілометрів шістдесят, ну, може, сімдесят...

Я думав дурню й знав, що думаю саме дурню.

— Це було раз, — пояснив мій потенційний роботодавець, одночасно простягаючи мені смартфон із досить великим екраном. І знаєте що? Краще б той екранчик був трохи меншим!

— ...а ось вам два.

З екрану на мене дивився... та я й дивився. Незворушно, як і належить схоплений миті. Нерухомо. Незмигно. З нейтральним, трохи незадоволеним виглядом на обличчі.

От тільки обличчя трохи деформоване, бо лежало на бетонній подушці бордюру й пускало по ньому маленьку червону річечку. Йй видно було, не знаю як, але видно, що вклалася голова на цю подушку не повільно та обережно, а одним рухом. Швидко. З розмаху. З характерним тріском кісток й ще одним звуком, який передати навряд чи можливо, але хто його чув, той вже ніколи не забуде й, відповідно, ні з чим іншим не переплутає.

— А три буде? — запитав я.

— Можна й три, — охоче погодився Ігор, тицяючи в екран. Фото змінилося, але нове зображення ще менше хотілося роздивлятись.

— Фотошоп, — не дуже впевнено мовив я.

Нагодилаь офіціантка, й переді мною виникла чашка на блюдці, пластиковий кругляшок з вершками й ложка в серветці, а цукорниця у вигляді колби з дозатором на столі й так була.

Я сипнув цукру. Незважаючи на чималий досвід кавування в громадських закладах (каюсь, полюбую таку справу), цукринки не лягли рівною гіркою, а утворили щось на кшталт дюни, причому утвореної божевільним вітром, який сам не знаю, звідки віє.

— А осьдечки чотири, — Ігор вдавав, ніби зовсім тремтіння рук не помітив. — Прощу.

На екранчику була шапка якогось сайту й заголовок «Під час обстрілу загинуло чотири воїни».

— Давно такого не бувало, — я перестав усміхатись. — І як це я прогавив... Е-е-е... хвилинку, а коли це?

— Завтра, — повідомив Ігор. — Придивіться, ондечки дата. І обставини.

Дата стояла й справді завтрашня.

Звісно, це нічого не означало. Абсолютно. Анічогісінько. Фотошоп... ба навіть не фотошоп. Зробити локальну копію сайту, замінити дві цифри, запхати в мобілу — навіть фотошоп не потрібен. Справа десяти хвилин.

— Радий, що не помилився, — вже не так широко, але знову посміхнувся Ігор, потім уточнив. — Що не помилився у вас. Нормальна, недовірлива реакція. Без істерик, без закидання мобіли у фонтан...

Мимохіть я поглянув на круглу тарілку водограю. Чи то звечора його не почистили мисливці за монетками, а чи зранку вже побувала якась туристична група, але дно виблискувало — й сріблясто, й жовтаво. Колись темними були дрібніші монетки, а за світліші можна було купити пива або молока, та ще й на шмат хліба вистачило. Зараз навпаки — у тому сенсі, що монетки помінялись місцями, а от купити за них навіть бублика вже б не вийшло.

Так... дітлахи й безпритульні, що пірнають вечорами в тарілку, такий мобілі зраділи б. Хай навіть моченій. Та й не долежала б вона до вечора, за кілька хвилин вивудили б. Ринули б скопом, як ті негри у Африці, коли якась мандрівниця упустила мобілу в сортир й пообіцяла п'ять доларів тому, хто дістане.

Результат знаєте? Більше десятка трупів. Ні, не побилися. Просто в сортирній ямі, буває, газ накопичується, а людині потрібно дихати. Не газом.

Лізли й падали, лізли й падали.

А якщо хтось скаже, що таке лише у Африці можливе, то я вам скажу, що й у нас кожного року хоч двійко, та загине. Саме по такій схемі — один поліз, упав, другий поліз рятувати — і поруч ліг. Африканський рекорд нашим побити не поталанило, але національний рекорд теж немаленький — сім штук. На Кіровоградщині, здається, й досить давно, але також образливо.

Хоча нащо далеко ходити. Харків, центр міста, парк... і троє загиблих. Батько та двоє синів, а схема стандартна — молодший синок гепнувся у якийсь комунальний колодязь, батько поліз рятувати, а старший син поліз рятувати батька.

Ходив я тим парком, роздивлявся місце. Люки заварили, але хіба ж усім дурням клепку заварити? Обережніше треба. Недовірливіше. Краще перебоюватись, аніж недобоятись; а коли й справді треба кидатися на порятунок — то спочатку оціни шанси. Хоч як гидко це звучить, хоч як суперечить людській моралі й російській приказці про «товариша виручай» — але все-таки оціни. Бо витягати два трупи замість одного значно гидкіше.

Це я так собі думаю. Можу, звісно, й помилятись. Хто не згоден — прошу до ями, тягніть.

І я трохи потягну.

— Якби... — обережно почав я, потім трохи подумав й зайшов ще більш далеко. — Якби, наприклад, я в це повірив.

— Так-так, — підбадьорливо кивнув Ігор.

— Якби я в це повірив — то що б ви хотіли від мене?

— Блискуче сформульовано, — він начебто жартома поплескав в долоні. — Ще більш радий знайомству.

— А я був би радий відповіді на запитання, — те плескання мені не сподобалося. Це було ще не глузування, але щось дуже вже близьке. Ігор помітив мою реакцію й негайно припинив, натомість і собі відпив кави.

— Я б запропонував невеличку подорож, — вже абсолютно серйозним тоном проголосив він.

— На яких умовах?

— Назавжди. Без гонорару. З великим шансом загинути.

— Ого, — сказав я, бо що інше можна було тут сказати?

— Ага, — з бісиками в очах відповів Ігор. — Так-так, будь-яка нормальна людина після оголошення таких умов послала би мене... ну, ви знаєте куди.

Я знав. Більш того, вже заготував Ігорю усну маршрутну картку, й кінцевий пункт тої подорожі був далеко — принаймні, сам я жодного разу туди не ходив. Хоча теж посилали.

— ...але не поспішайте з відповіддю. Подумайте. Скажімо, до завтра. Влаштує? — Ігор говорив це наче серйозно, але бісики в очах іще стрибали. Якщо надумаєте... вибачте, якщо бодай щось надумаєте — наприклад, послати мене, або щось у такому ж стилі — прошу телефонувати. У будь-який час дня або ночі. Домовились?

Я знизав плечима. Справді, така домовленість ні до чого не змушувала, отже, можна було вважати, що домовились. Захочу — подзвоню, не захочу — не подзвоню. Захочу — подзвоню й все-таки висловлю свої побажання з приводу напрямку його подорожі. Сам же дозволив.

Але. Тут повинно бути якесь «але». Обов'язково!

— Але... — сказав Ігор, й бісики зникли. — Але майте на увазі. Час — він, знаєте, дуже опірна субстанція. Пружна. Його деформуєш — а він, гад такий, все одно намагається зробити все так, як було. Його рвеш на частини — а відірвані

частки все одно плинуть саме тим шляхом, яким плинули раніше. Його ламаєш — він наче ламається, але варто лишень відвернутись — і все зрослося, й лише шрамик на місці зламу. Розумієте, що це означає?

Я відкрив був рота, але Ігор вже й сам закінчив.

— Це означає, що ймовірність того, що ви все-таки потрапите під машину протягом найближчих кількох діб — дуже висока. Навскидку, без розрахунків, я оцінив би її десь у нуль-кома-вісім або нуль-кома-дев'ять. Так що порадив би вам, пане Юрію, бути обережним. Бути дуже обережним! Особливо на дорогах...

Він на мить замислився — а може, лише вдав задля драматичного ефекту, — й задумливо додав:

— Та й, мабуть, не лише на дорогах, а взагалі у будь-якій ситуації, пов'язаній з рухом. Потяг, метро... летіти сьогодні нікуди не плануєте? Жартую, жартую. Знаю, що ні.

Він плавним рухом піднявся з-за столика, кивнув:

— Що ж, чекатиму на дзвінок. За каву вже заплачено, не турбуйтеся.

Розвернувся і впевнено, жодного разу не озирнувшись, подався до входу метро. Цікавий був вхід — зроблений як фойє будинку, й, наскільки я знаю, будинок цей з'явився раніше, аніж метро, а отже, рили зсередини. Вже кілька років збирався дослідити цю історію, може, когось із ветеранів-метробудівників розпитати, але не доходили руки.

Тепер, мабуть, уже й не дійдуть...

Я стріпнув головою. Чому це раптом — не дійдуть? Що я, повірив якомусь пройдисвітові з відфотошопленим малюнком і фальсифікованим сайтом? Та чорта з два!

...але підходячи до перехрестя, й дочекався, поки не лише спалахне зелене вічко світлофора, а й погорить цей вогник пару секунд, і люди вже дістануться середини дороги.

Якась дебелих тітка, проходячи, начебто випадково штовхнула мене плечем — чого, мовляв, витрішки ловиш? Ще й пробурчала щось на кшталт «понаїхали тут!.. світлофорів ніколи не бачили!..»

— Світлофорів, — сказав я їй вслід, і тітку аж пересмикнуло — мабуть, випадково тицьнув пальцем в болюче місце.

Мабуть, уже не раз тицяли, й цілком можливо, що якісь небайдужі люди — діти, скажімо, чи більш освічена подружка. Образилась. Роззявила рота для випалу у відповідь.

Швидкості у нас з тіткою, одначе, різнилися, і, якщо навіть якесь продовження дискусії з її боку й мало місце, то я його вже не почув. Бо, хай навіть і не повірив Ігорю, але машини пообіч все одно пильнував.

Звісно, жоден дурень на червоне світло не поїхав і в натовп перехожих не врізався.

Чесно сказати — Ігорю я не так щоб геть-геть не повірив, але, як би це сформулювати... припустив можливість, о! Йї вирішив подивитися, що з того вийде. Бо вийти могло з кількадесят варіантів — від розіграшу когось із знайомих або якогось дурнуватою телеканалу аж до чорних ріелтерів, які поклали око на мою скромну, але все-таки власну хатинку. Десь аж наприкінці довгого списку бовванів варіант, що все сказане Ігорем — щира правда, й він справді або сам з майбутнього, або знає майбутнє й хоче запропонувати щось фантастичне... але повторюю — цей варіант був десь аж наприкінці довгого-довгого списку. За ним було хіба що «це кошмар, і я зараз прокинуся», або «це передсмертна маячня, я у реанімації, ще трохи — й побачу той знаменитий чорний тунель».

Який, до речі, виявився банальним фізіологічним явищем — світлочутливі клітинки в оці вимикаються з периферії до центру, й поле зору звужується, що й викликає ілюзію. Отаке розчарування.

Хоча натхненні адепти життя після смерті все одно не повірять.

А я, відповідно, не повірю у те, ніби там щось є.

Втім, не повірю — тут недоречний термін, бо я не вірю. Я знаю. Я там колись побував ненадовго й нічого, окрім тежми, не побачив, ані з Осірісом, ані зі святим Петром не зустрівся, чорти мене в казан не тягли, гурії не зустрічали.

Просто пільма — як у глибокому-глибокому сні.

Може, воно й на краще. Не вистачало ще відповідати за те, що гріхом не вважав ані тоді, коли коїв, ані опісля.

Хоча закінчити шлях під колесами якогось банального автомобіля теж не хотілось би — бо дуже вже по-дурному.

Краще або в бою та зненацька, або тихо-мирно у ліжку років через півсотні, бажано уві сні.

Тому дороги я переходив, лише дочекавшись, поки зелений погорить зо кілька секунд, або й взагалі — під або над землею. Й у метро був весь час наготові, стояв чортзна-де від краю платформи, перед тим, як зайти у вагон, пропускав уперед двійко-трійко активних бабусь, — як же ж вони стартують, завваживши вільне місце, куди там драгстерам! — й виходити намагався теж не першим. Бо всяко буває.

Але всякого не було. Потяг не зупинявся серед тунелю, не вривався в зустрічний, на вагон не падала зверху бетонна паля, як кілька років тому в Москві, не відчинялися на ходу двері (хоча це й не допомогло б — бо я завбачливо ставав від дверей подалі). Коротше кажучи, доїхалося нормально — що туди, що назад.

У маршрутці я трохи понервував, але й тут все скінчилось так само, як і завжди — доїхали, розібралися, хто де виходить, кому краще вийти, а кому досить лише посунутись, щоб випустити.

Хряснули двері, і я швиденько відійшов на пару кроків далі від бордюру — про всяк випадок.

І дорогу перейшов, кілька разів поглянувши ліворуч-праворуч. Теж нормально перейшов, без жодних ускладнень.

І вже проходячи біля місцевого культурного центру — кіоску з пивом, відчув, що руки трохи той... ну, не так щоб трясуться... але трохи той.

Зупинився й узяв пляшку «Чернігівського». Відійшов трохи далі, щоб не створювати натовпу біля самого кіоску, хай там молодь стовбичить, й потяг з кишені ключа — відкорковувати.

Почулось тихе дзижчання, й у ліву ногу щось неболяче, але відчутно штовхнуло. Все ще на нервах, я смикнувся, мало не впустив пляшки й лише тоді завважив дитячий автомобільчик з антеною на багажнику.

Іграшка. Просто іграшка.

Хлопчик років десяти голосно реготнув, посмикав важели на пульті, й машинка слухняно відкотилась назад. Вибачитися, звичайно, навіть думки не промайнуло.

ЗМІСТ

ДЖЕРЕЛО

<i>Розділ 1. Трохи кепських новин</i>	5
<i>Розділ 2. Миготлива ніч</i>	23
<i>Розділ 3. Чорно-біла кицька Томка</i>	51
<i>Розділ 4. Вас затримано!</i>	69
<i>Розділ 5. Я хотів забрати все</i>	83
<i>Розділ 6. Хамство — зло</i>	119
<i>Розділ 7. Проблеми навігації</i>	134
<i>Розділ 8. Коні не винні</i>	149
<i>Розділ 9. Материнське благословення</i>	154
<i>Розділ 10. Ліс і вогник</i>	179
<i>Розділ 11. Де б його поснідати?</i>	196
<i>Розділ 12. Ми лише глянути</i>	202
<i>Розділ 13. Титушки</i>	214
<i>Розділ 14. Блохи, воші й сінокіс</i>	236
<i>Розділ 15. У воду</i>	265
<i>Розділ 16. З води</i>	282

РУЧАЙ

<i>Розділ 1. Виробнича нарада</i>	287
<i>Розділ 2. Користь стратегічного планування</i>	309
<i>Розділ 3. Яри та струмки</i>	360
<i>Розділ 4. Прогрес у поховальній справі</i>	383
<i>Розділ 5. Проблема легалізації</i>	389
<i>Розділ 6. Як привертати до себе людей і змушувати їх робити те, що тобі потрібно</i>	399
<i>Розділ 7. Найефективніша метода переконання</i>	406
<i>Розділ 8. Мистецтво переходу кордонів</i>	423
<i>Розділ 9. Чайно-кавова політекономія</i>	446
<i>Розділ 10. Козаки бувають різні</i>	450
<i>Розділ 11. Про духовне</i>	469
<i>Розділ 12. Проблеми навігації</i>	480
<i>Розділ 13. Шпаргалка</i>	499
<i>Розділ 14. Про скарби та мародерів</i>	512
<i>Розділ 15. Ніяких умов для романтики</i>	542
<i>Розділ 16. Аудієнція</i>	550
<i>Розділ 17. Чим підманюють драгунів</i>	573
<i>Розділ 18. На схід</i>	592

ПОТІК

<i>Розділ 1. Завжди прекрасний Дніпро</i>	601
<i>Розділ 2. Мистецтво розпитувати дорогу</i>	618
<i>Розділ 3. Психологічний портрет фігуранта</i>	645

<i>Розділ 4. Ми від долі, вона за нами</i>	<i>668</i>
<i>Розділ 5. Дорожні зустрічі.</i>	<i>673</i>
<i>Розділ 6. Купатися чи не купатись?</i>	<i>688</i>
<i>Розділ 7. Сліди на воді</i>	<i>700</i>
<i>Розділ 8. На майдані біля церкви.</i>	<i>708</i>
<i>Розділ 9. Хліб, сіль, дівку на ніч</i>	<i>723</i>
<i>Розділ 10. Чи буває добрим ранок?</i>	<i>761</i>
<i>Розділ 11. Правильно бити по голові</i>	<i>781</i>
<i>Розділ 12. Коріння</i>	<i>795</i>
<i>Розділ 13. Пошук голки в скирті сіна акустичним способом</i>	<i>813</i>
<i>Розділ 14. Батіг і пряник</i>	<i>824</i>
<i>Розділ 15. Назад</i>	<i>840</i>
<i>Розділ 16. Плоть</i>	<i>859</i>
<i>Розділ 17. Кров</i>	<i>873</i>
<i>Розділ 18. Хто в Рай, хто в Пекло.</i>	<i>890</i>